

درس چهارم

امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) در آینه قرآن و

روایات

اهداف:

۱. معرفی امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) از منظر قرآن
۲. تبیین جایگاه مهدویت در روایات اهل بیت (علیهم السلام).

فوائد:

۱. شناخت دلائل قرآنی موضوع مهدویت
۲. آشنائی با روایات مهدویت
۳. تعمیق اعتقاد قلبی مردم نسبت به حضرت

مطالب آموزشی:

۱. بررسی آیات مهدویت
۲. امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) در کلام معصومین (علیهم السلام)

امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) در آینه قرآن و روایات

الف. قرآن

قرآن کریم، چشمه زلال ناب ترین معارف الهی و ماندگارترین حکمت‌ها و دانش‌های مورد نیاز بشر است. کتابی است سراسر راستی و درستی که خبرهای گذشته و آینده جهان را بیان کرده است و هیچ حقیقتی را فروگذار نکرده است. البته روشن است که حجم بسیار گسترده حقایق عالم در ژرفای آیات الهی نهفته است و تنها آن‌ها که به عمق معانی آن دست یابند به آن واقعیات پی خواهند برد و آنان اهل قرآن و مفسران حقیقی آن یعنی پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) و خاندان پاک او هستند.

قیام و انقلاب آخرین سفیر الهی از بزرگترین حقایق جهان است که در آیات فراوانی از قرآن کریم به آن اشاره شده و روایات بسیاری در تفسیر آن آیات نقل گردیده است که به چند نمونه اشاره می‌کنیم:

در سوره انبیاء آیه ۱۰۵ آمده است:

﴿وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ﴾؛

«همانا در زبور پس از ذکر [تورات] نوشتیم که زمین را بندگان شایسته ما به ارث خواهند برد.»

امام باقر (علیه السلام) فرمود:

«مقصود از بندگان شایسته‌ای که زمین را به ارث می‌برند، امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) و یاران او هستند.»^۱

همچنین در بخشی از آیه ۸۶ از سوره هود آمده است:

﴿... بَقِيَّةُ اللَّهِ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾؛

«بقیه الله برای شما بهتر است اگر مؤمن باشید.»

امام باقر (علیه السلام) فرمود:

«وقتی [امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف)] ظهور کند بر دیوار کعبه تکیه زند و اولین سخنی که بر زبان جاری کند این آیه است. سپس می‌فرماید: «أَنَا بَقِيَّةُ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ وَ خَلِيفَتُهُ وَ حُجَّتُهُ عَلَيْكُمْ» من «بقیه الله» در زمین و جانشین او و حجّت او بر شما هستم. پس هر کسی بخواهد بر او سلام کند گوید: «السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَقِيَّةَ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ».^۲

و در سوره حدید آیه ۱۷ فرموده است:

﴿إِغْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا قَدْ بَيَّنَّا لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ﴾؛

«بدانید خداوند زمین را پس از مرگ آن زنده می‌کند. ما آیات [خود] را برای شما بیان کردیم، باشد که بیندیشید.»

امام صادق (علیه السلام) فرمود:

مراد این است که خداوند زمین را به واسطه عدالت حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) در دوران ظهورش زنده خواهد کرد پس از آن که به سبب ستم سردمداران گمراهی مرده باشد.^۳

و نیز در سوره قصص آیه ۵ می‌فرماید:

﴿وَتُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ﴾؛

«و ما اراده می‌کنیم بر مستضعفان زمین، منت نهیم و آنان را پیشوایان [مردم] و وارثان زمین قرار دهیم.»

امام علی (علیه السلام) فرمود:

«مقصود [از مستضعفان] خاندان پیامبرند. خداوند پس از تلاش و رنجشان، «مهدی» این دودمان را برمی‌انگیزد و

آنان را به اوج شکوه و عزت و اقتدار می‌رساند و دشمنانشان را به سختی ذلیل می‌سازد.»^۴

از نمونه‌های بالا روشن می‌شود که برای برداشت حقایق از قرآن، تنها نباید به ظاهر آیات بسنده کرد؛ بلکه بسیاری از واقعیت‌های عالم در درون آیات قرآن نهفته است^۵ که اهل بیت (علیهم السلام) به عنوان مفسران واقعی قرآن، بیان کننده آن هستند. بنابراین اگرچه آیاتی از قرآن، در ظاهر مربوط به یک رویداد در زمان و مکان خاصی است ولی مانع از آن نیست که در زمان‌های بعد و برای آیندگان، مصداق پیدا کند و درباره آنان نیز جاری گردد و همین رمز جاودانگی قرآن برای همه نسل‌هاست.

بر این اساس، با اینکه آیه ۵ سوره قصص درباره قوم بنی اسرائیل نازل شده و جریان پیروزی آنها بر فرعونیان را بیان می‌کند ولی در روایات متعدّد این آیه بر قیام امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) و روزگار ظهور او منطبق گردیده است و دقت در متن آیه هم نشان می‌دهد که حاکمیت مستضعفان بر مستکبران، یک سنت و اراده الهی است که اختصاص به زمان و مکان و افراد خاصی ندارد.

ب. روایات

موضوع امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) از موضوعاتی است که روایات بسیاری درباره آن در اختیار ماست به گونه‌ای که درباره مراحل مختلف زندگی آن حضرت همچون ولادت، دوران کودکی، غیبت صغری و کبری، علائم ظهور و روزگار ظهور و حکومت جهانی، به طور جداگانه احادیثی از پیشوایان دینی موجود است. چنانکه درباره خصوصیات ظاهری و اخلاقی آن بزرگوار، ویژگی‌های دوران غیبت او و فضیلت و پاداش منتظران ظهورش مجموعه ارزشمندی از روایات داریم و جالب اینکه بسیاری از این روایات هم در کتاب‌های شیعه و هم در آثار اهل سنت نقل شده است. برخی از این احادیث «متواتر»^۶ است.

گفتنی است که یکی از ویژگی‌های قابل توجه امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) آن است که همه معصومان (علیهم السلام) درباره آن حضرت سخنان نغزی ایراد فرموده‌اند که مجموعه‌ای از معارف آگاهی بخش را فراهم کرده است و از اهمیت فوق العاده قیام و انقلاب آن پرچمدار عدالت حکایت می‌کند. مناسب است در اینجا از هر یک از آن پیشوایان بزرگ روایتی را نقل کنیم:

پیامبر گرامی اسلام (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود:

خوشا به حال آن که مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) را ببیند و خوشا حال آن که او را دوست بدارد و خوشا حال

کسی که امامت او را باور داشته باشد.^۷

امام علی (علیه السلام) فرمود:

«منتظر فرج [آل محمد (صلی الله علیه و آله وسلم)] باشید و از رحمت خدا ناامید نگردید به راستی که محبوبترین

کارها نزد خداوند بزرگ، انتظار فرج است.»^۸

در لوح فاطمه زهرا(علیها السلام)^۹ آمده است:

«... سپس به خاطر رحمت بر جهانیان سلسله اوصیاء را به وجود فرزند امام حسن عسکری(علیه السلام) تکمیل خواهم کرد؛ کسی که کمال موسی و شکوه عیسی و صبر ایوب را داراست...»^{۱۰}

امام حسن مجتبی(علیه السلام) در ضمن روایتی، پس از بیان برخی از مشکلات زمان بعد از رسول خدا(صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود:

«خداوند در آخر الزمان مردی را برمی انگیزد... و او را به وسیله فرشتگان خود پشتیبانی می کند و یارانش را حفظ می کند... و او را بر تمامی ساکنان زمین چیره می سازد... او زمین را از عدالت و روشنایی و دلیل آشکار پر می سازد... خوشا حال آن که روزگار او را ببیند و سخن او را بشنود.»^{۱۱}

امام حسین(علیه السلام) فرمود:

«... خداوند به وسیله او [امام مهدی(عجل الله تعالی فرجه الشریف)] زمین را زنده می کند پس از آن که مرده باشد و به وسیله او آئین حق را بر تمامی دین ها پیروز گرداند هر چند مشرکان را خوش نیاید. برای او غیبتی است که گروهی در آن از دین باز می گردند و گروهی دیگر بر دین استوار می مانند... همانا آن که در غیبت او بر اذیت ها و تکذیب ها شکیبایی کند؛ مانند کسی است که پیش روی رسول خدا(صلی الله علیه و آله وسلم) با شمشیر جهاد کرده باشد.»^{۱۲}

امام سجاد(علیه السلام) فرمود:

«کسی که در دوران غیبت قائم ما بر دوستی ما ثابت قدم باشد خداوند پاداش هزار شهید از شهدای بدر و احد به او عنایت فرماید.»^{۱۳}

امام باقر(علیه السلام) فرمود:

«زمانی بر مردم می آید که امامشان غایب شود پس خوشا حال آن ها که در آن زمان بر امر [ولایت] ما ثابت بمانند...»^{۱۴}

امام صادق(علیه السلام) فرمود:

«برای قائم(عجل الله تعالی فرجه الشریف) دو غیبت است یکی از آنها کوتاه مدت و دیگری بلند مدت است.»^{۱۵}

امام کاظم(علیه السلام) فرمود:

«امام [مهدی(عجل الله تعالی فرجه الشریف)] از دیدگان مردم پنهان می شود ولی یاد او از دل های مؤمنان فراموش نمی شود.»^{۱۶}

امام رضا(علیه السلام) فرمود:

«وقتی [امام مهدی] قیام کند زمین به نور [وجود] او روشن گردد و آن بزرگوار، ترازوی عدالت را در میان مردم قرار دهد؛ پس کسی به دیگری ستم نخواهد کرد.»^{۱۷}

امام جواد(علیه السلام) فرمود:

«قائم ما آن کسی است که [مردم] باید در زمان غیبت، انتظار ظهور او را داشته باشند و چون قیام کرد به فرمان او گردن نهند.»^{۱۸}

امام هادی(علیه السلام) فرمود:

«امام پس از من فرزندم حسن و پس از او فرزندش «قائم» است آن که زمین را پر از عدل و داد کند چنان که پر از ستم و جور شده باشد.»^{۱۹}

امام حسن عسکری(علیه السلام) فرمود:

«سپاس خدای را که مرا از دنیا نبرد تا آن که جانشین مرا به من نشان داد. او از نظر آفرینش و اخلاق، شبیه ترین مردم به رسول خداست...»^{۲۰}

خلاصه درس

- موضوع حکومت جهانی حضرت مهدی(عجل الله تعالی فرجه الشریف) در آیات متعددی بیان گردیده و خداوند هم این امر را در آخرالزمان وعده داده است.
- در احادیث منقول از پیامبر(صلی الله علیه و آله وسلم) و دیگر معصومین(علیه السلام) امام مهدی(عجل الله تعالی فرجه الشریف) دوره‌های زندگی، نشانه‌های ظهور، چگونگی قیام، ویژگی‌های حکومت مهدی(عجل الله تعالی فرجه الشریف) و دستاوردهای بی نظیر آن، تفصیلاً معرفی گردیده است.

معرفی منابع جهت مطالعه و پژوهش

۱. معجم احادیث امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) - ج ۵
۲. امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) در قرآن - مهدی یوسفیان
۳. درسنامه مهدویت - خدامراد سلیمیان - ج ۱
۴. من هو المهدی - ابوطالب تجلیل تبریزی
۵. در انتظار ققنوس - سید ثامر العمیدی - ترجمه: علی زاده
۶. فصلنامه انتظار - شماره ۱۹ - ویژه نامه امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) در قرآن
۷. سیمای مهدویت در قرآن - محمدجواد مولوی نیا

۱. تفسیر قمی، ج ۲، ص ۵۲.
۲. کمال الدین، ج ۱، باب ۳۲، ح ۱۶، ص ۶۰۳.
۳. الغیبة نعمانی، ص ۳۲.
۴. الغیبة طوسی، ح ۱۴۳، ص ۱۸۴.
۵. پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) در این باره فرموده‌اند: «ما فی القرآن آیه الا و لها ظهر و بطن یعنی در قرآن آیه‌ای نیست مگر اینکه ظاهر و باطنی (درونی) دارد.» (بحار الانوار، ج ۹۲، ص ۹۴)
۶. متواتر به روایاتی گفته می‌شود که تعداد راویان آن به حدی زیاد است که توافق آنها بر دروغ، ممکن نیست. و این چنین روایات، در درجه بالای اعتبار است.
۷. بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۰۹.
۸. همان، ص ۱۲۳.
۹. در روایت مذکور آمده که جابر انصاری می‌گوید: در زمان رسول خدا ﷺ برای تهنیت ولادت امام حسین (علیه السلام) نزد حضرت فاطمه (علیها السلام) رفتم. در دست ایشان لوح (صفحه) سبز رنگی دیدم و در آن نوشته ای نورانی مانند آفتاب دیدم. گفتم، این لوح چیست؟ فرمود: «این لوح را خداوند به رسولش هدیه کرده و در آن اسم پدر و شوهر و دو فرزندم و نامهای جانشینان فرزندانم ثبت شده. رسول خدا آن را به من عطا فرموده تا بدان مسرور گردم.»
۱۰. کمال الدین، ج ۱، باب ۲۸، ح ۱، ص ۵۶۹.
۱۱. احتجاج، ج ۲، ص ۷۰.
۱۲. کمال الدین، ج ۱، باب ۳۰، ح ۳، ص ۵۸۴.
۱۳. همان، ج ۱، باب ۳۱، ص ۵۹۲.
۱۴. همان، ج ۱، باب ۳۲، ح ۱۵، ص ۶۰۲.
۱۵. الغیبة نعمانی، باب ۱۰، فصل ۴، ح ۵، ص ۱۷۶.
۱۶. همان، باب ۳۴، ح ۶، ص ۵۷.
۱۷. همان، باب ۳۵، ح ۵، ص ۶۰.
۱۸. همان، باب ۳۶، ح ۱، ص ۷۰.
۱۹. الغیبة نعمانی، باب ۳۷، ح ۱۰، ص ۷۹.
۲۰. همان، باب ۳۷، ح ۷، ص ۱۱۸.